

EGY NYOLCSOROS VERS ÉS EGY TARTOZÁS

Írónak írotársról csak intim vallomásai lehetnek. S a meghitt vallomás is lehet pontos és helytálló. Tehát azt is elmondhatjuk társunkról, hogy jó barátok voltunk, s barátságunk valahol, valamikor kezdődött. Amit földézek most, látszatra jelentéktelen epizód. Egy sorral maradtam adósa Gál Lászlónak. Egy régi-régi versem ajánlásával.

1953. december 23-án Vele, B. Szabó Györggyel, Laták István-nal, Sulhóf Józseffel Szabadkára utaztunk, a Könyvbarátok Körének alakuló ülésére, ahol a Szabadkán élő írotársakkal s a Zomborból érkező Herceg Jánossal együtt fel is kellett olvasnunk a Népkörben. (Majtényi talán betegsége miatt nem jött?) Megtiszteltetésnek is érezhettem, hogy magukkal visznek — elsőkötetes, fiatal társukat. Az egyikük két éve még főiskolai tanárom volt, a másik harcos multú, régi *Híd*-szerkesztő, a harmadik az első számú munkatárs új munkahelyemen, a Rádióban — Gál László pedig Gál László volt. 1947. november 2-án láttam őt először, a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség szabadkai, Dobanovачka utcai előkelő székházában, azon az írói gyülekezeten, ahova a gimnazista írósvölvényt az az évi augusztusi *Híd*-ban közölt *Józi* című novellája jóvoltából hívták meg; azóta meg, hogy 1949. augusztus 15-én, a Belgrád—zágrábi Autóút építéséről úgyszólván egyenesen Újvidékre kerültem, szerkesztőségi s más alkalmi találkozásainkon kívül, szorosabb kapcsolat még nem alakulhatott ki közöttünk . . .

E közös szabadkai utazásunk miatt elmaradt az ő szokásos dél-előtti pihenője (már akkor is éjjel dolgozott); a kényelmetlen, áporodott levegőjű vasúti kocsiban köhögési roham fogta el, s kiment az ütközőkre nyíló ajtón . . . Egy mozdulattal előztem meg a többieket: én mentem utána. Bátortalanul vállára tettem a kezemet. Szenvedő arccal visszafordult, elmosolyodott, amint megpillantott; legyintett, amiben elhárítás, megnyugtató is volt, hogy már minden

rendben van. A köhögéstől még rekedt hangon megkérdezte, mit olvasok fel Szabadkán. Mondtam, hogy a *Jobbágyok unokáiból*, meg egy aznap délelőtt írt versemet... „Olvasd fel.” Ott, abban a december végi hőszállingózásban, a csattogó kerekek miatt közel hajolva hozzá, belekezdtem a nyolcsoros versbe:

De szép halott a világ,
de szépen fúj a szél;
szemfödél most a lelke,
aki magában él...

Szemmel láthatóan meghatotta a vers is, a pillanat is. Nekem a torkom is elszorult a megilletődöttségtől. Abban az északnak tántorgásban, a szemlátomást megöszülő hantok, szántások dermedt közelségében alkalmi hitelt nyertek azok a sorok. „Ugye, ezt nekem ajánlod, ha leközlöd?” Nem akartam hinni a fülemnek. Megismételte, és gyermeki nyíltsággal várta válaszomat. Csak motyogni tudtam valamit, hogy igen... Ezt az emberi közvetlenségét, sőt leplezetlenül feltáruló szeretetre vágyását akkor még nem ismertem. Ő akkoriban másfajta verseket írt, s ha meghaladta is már egyéni megmutakozásban az *57 vers* hangvételét, hol volt még akkor a *Dal a szegény halásZRól* (1959) sorsdöntő magára találásától!

... Meg kellett volna ölelnem azért a néhány kibuggyanó szóért, a barátságnaK és szeretetnek övééhez hasonló természetességével, de én csak gyámoltalanul, sután álltam.

S az ajánlás elmaradt a *Híd* 1954. januári számában közölt vers éléről! Pontosan emlékszem: a hízelkedés látszatától félttem, hiszen így neveltek az én szegényparaszti világomban. Arra nem gondoltam, ami azóta többször felvillant bennem: egy részletesebb ajánlás, a felolvasásom helyének, körülményeinek megjelölésével, mindent megindokolt volna... Senki sem hihette volna, hogy lám a kezdő, fiatal poéta a legnagyobbnak próbál a kegyeibe férközni.

Az ajánlás elhagyását — első találkozásunkkor — évődve, ám sokatmondó számontartással, szememre vetette. Újabb zavaromban azzal találtam „védekezni”, hogy hát én még senkinek nem ajánlottam egyetlen versemet sem... „Épp csak Goran Kovačićnak! De az nem volt olyan szép, mint ez a versed...” Ekkor győzött meg végképp, hogy olvas és számon tart. (Az az év májusában megjelent első verskötetemben, a *Jobbágyok unokáiban*, csakugyan

ott volt a mártír költő emlékének szóló ajánlás a *Jama olvasása közben* élén!) Olyasmit kezdtem dadogni, hogy majd ha ez a kis nyolcsoros versem is kötetbe kerül, akkor majd... „Jó, jó! Majd odafigyelek rá!”, szakított félbe, s kedvtelve, ragyogó mosolygással figyelte zavaromat.

Odafigyelt erre is. Ekkor már mélységesen bántott, hogy a kötet összeállításakor csakugyan *elfelejtettem* odaírni azt a néhány szót az *Üzenet a téli Bácskából* elé. Ezzel valóban barátságot jelöltem volna már ekkor, hiszen az *Álom a dűlőutak szélén* ügyemet ajánrózó két lektora közül az egyik Ő volt.

Élete során, klubasztalnál is, íróársak színe előtt is, többször élt az évődésnek ezzel a húsz év óta tartó lehetőségével... S a sejtetően utolsó beszélgetésünkkor — a *Magyar Szó* megbízatásából interjút készítettem Vele lakásán — még belém pöccintette a csipkelődés érzékeny kis tüjét: „Azért összes műveidből már remélem, nem felejtetted ki azt az ajánlást...” S emlékeimben örökre megmaradó, kisfiús kedvességű mosolyában az volt: ugye, milyen jó volt, Ferikém, játszani ezzel a régi, közös emlékkel?...

A *Forumra* gondolva, nem várok az „összes művek” megjelenésére. Ebben az emlékszámban, ezzel a vallomással együtt, méltóbb helyen lesz a vers is, az ajánlás is:

ÜZENET A TÉLI BÁCSKÁBÓL

Gál Lászlónak, szeretettel

De szép halott a világ,
de szépen fúj a szél.
Szemfödél most a lelke,
aki magában él.

Aki magában él,
aki sem ország, sem nép, sem isten,
s a szép halott világra dől,
mert hite nincsen.

(1953)

Újvidék, 1976. júniusában.

FEHÉR Ferenc